הַנָּחַל וַיַּעֲבֵר אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ: כה וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ
וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר: כו וַיַּרְא כִּי
לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַּע בְּכַף־יְרֵכוֹ וַתֵּקַע כַּף־יֶרֶךְ יַעֲקֹב
בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ: כז וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר
וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלֵּחֲךָ כִּי אִם־בֵּרַכְתָּנִי: כח וַיֹּאמֶר
אֵלָיו מַה־שְּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: כט וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב
יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׂרִיתָ עִם־
אֱלֹהִים וְעִם־אֲנָשִׁים וַתּוּכָל: ל וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר
הַגִּידָה־נָּא שְׁמֶךָ וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי

תו"א (כה) ויותר יעקב. שם לא. ויאבק. שם. (כו) וירא כי לא. ס' הזוהר פ' בראשית בהאבקו עמו. חולין שם (כז) ויאמר שלחני. שם לא: ולב. ס' הזוהר פ' תזריע. (כט) כי שרית. שם לב.

רש"י

(כד) את אשר לו. הבהמה והמטלטלים. עשה עצמו כגשר נוטל מכאן ומניח כאן (ב"ר): (כה) ויותר יעקב. שכח פכים קטנים וחזר עליהם (חולין צ"א): ויאבק איש. מנחם פי' ויתעפר איש לשון אבק שהיו מעלים עפר ברגליהם ע"י נענועם. ול"נ שהוא לשון ויתקשר ולשון

העמק דבר

אלא הפי' העבירם בחזרה את הנחל, כדי שאח"כ יסייעוהו להעביר את אשר לו, שכבר היו בעלי כח וגבורה כמבואר לעיל ל"א מ"ו ולהלן במעשה שכם, על כן עתה שראה שאין עשו סמוך, העבירם עמו ויעבר את אשר לו: (כה) עד עלות השחר. שאז אינו שולט כח הדין וכח הקדושה מתחזק, על כן משך המלאך עצמו ממנו: (כו) בהאבקו עמו. הוא מיותר, וכבר דרשו חז"ל ע"ז בחולין דצ"א. אכן לפי הפשט הפי' בהאבק יעקב עמו, שעד כה נאבק המלאך את יעקב, ועתה רצה למשוך את ידו ממנו, וחזר יעקב ונאבק את המלאך, ומש"ה נענש ותקע כף ירכו, וזה היה בשביל שמדתו של יעקב היה אהבת השלום במדה גדושה כמ"ש לעיל, על כן כאן שהיה לו לנוח ג"כ בהמשך המלאך ממנו ועבר על מדתו, מש"ה נענש בירכו. הוא מקום הילוך, וזהו מנהג של אדם (א). ועוד י"ל שבא ללמדנו לדורות, ומעשה אבות אות לבנים בזה כאשר יבואר לפנינו מקרא

הרחב דבר

(א) וזהו כלל גדול כשאדם רגיל במדה טובה נעשה עליו כנדר כמ"ש הר"ן במס' נדרים [פ"א ב'], ואח"כ כשעובר עליו ה"ז נענש, כמ"ש הריב"ן שלהי מס' מכות דכ"ד א' בד"ה כגון ראב"ש כו', אלמא בחייו הוי רגיל לדקדק בכך ולפיכך הקפיד הקב"ה כו', וגמרא מפורשת היא בברכות דף ה' כל מי שרגיל לבא לבית הכנסת ופעם אחת לא בא, הקב"ה משאיל עליו אם לדבר מצוה הלך נוגה לו ואם לאו אין נוגה לו, ודוקא משום שרגיל במדה טובה זו, וע' מש"כ ס"פ וישב בשם מדרש חז"ל:

וְאַעֲבְּרִינוּן יַת נַחְלָא וְאַעֲבַר יַת דִּי לֵיהּ: כה וְאִשְׁתְּאַר יַעֲקֹב בִּלְחוֹדוֹהִי וְאִשְׁתַּדַּל
גַּבְרָא עִמֵּיהּ עַד דִּסְלֵיק צַפְרָא: כו וַחֲזָא אֲרֵי לָא יָכִיל לֵיהּ וּקְרֵיב בִּפְתֵי יַרְכֵּיהּ וְזָע
פְּתֵי יַרְכָּא דְיַעֲקֹב בְּאִשְׁתַּדָּלוּתֵיהּ עִמֵּיהּ: כז וַאֲמַר שַׁלְּחֵנִי אֲרֵי סְלֵיק צַפְרָא וַאֲמַר
לָא אֲשַׁלְּחִינָךְ אֱלָהֵין בָּרֵכְתְּ לִי: כח וַאֲמַר לֵיהּ מַה שְׁמָךְ וַאֲמַר יַעֲקֹב: כט וַאֲמַר לָא
יַעֲקֹב יִתְאֲמַר עוֹד שְׁמָךְ אֱלָהֵין יִשְׂרָאֵל אֲרֵי רַב אַתְּ קֳדָם יְיָ וְעִם גּוּבְרַיָּא וִיכֵלְתָּא:
ל וּשְׁאֵל יַעֲקֹב וַאֲמַר חַוִּי כְעַן שְׁמָךְ וַאֲמַר לְמָא דְנַן אַתְּ שָׁאֵיל לִשְׁמִי וּבָרֵיךְ יָתֵיהּ

רש"י

ארמי הוא בתר דאביקו בה ואביק ליה מיבק לשון עניבה שכן דרך שנים שמתעצמים להפיל איש את רעהו שחובקו ואובקו בזרועותיו ופירשו רז"ל שהוא שרו של עשו (ב"ר): (כו) ויגע בכף ירכו. קולית הירך התקוע בקליבוסת קרוי כף ע"ש שהבשר שעליה כמין כף של קדירה: ותקע. נתקעקעה ממקום מחברתה ודומה לו פן תקע נפשי ממך (ירמיה ו') לשון הסרה ובמשנה לקעקע בינתן לשרש שרשיהן: (כז) כי עלה השחר. וצריך אני לומר שירה ביום (ב"ר) (חולין צ"א): ברכתני. הודה לי על הברכות שברכני אבי שעשו מערער עליהן. (בכאן קשה לרש"י ותברכני הל"ל. אלא הודה וכו' וכן איתא בהדיא בזוהר פרשת תזריע עמוד מ"ה ודו"ק): (כט) לא יעקב. לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעקבה ורמיה כי אם בשררה וגלוי פנים וסופך שהקב"ה נגלה עליך בבית אל ומחליף שמך ושם הוא מברכך ואני שם אהיה ואודה לך עליהן וזה שכתוב וישר אל מלאך ויוכל בכה ויתחנן לו (הושע י"ב) בכה המלאך ויתחנן לו ומה נתחנן לו בית אל ימצאנו ושם ידבר עמנו המתן לי עד שידבר עמנו שם ולא רצה יעקב ועל כרחו הודה לו עליהן וזהו ויברך אותו שם שהיה מתחנן להמתין לו ולא רצה: ועם אנשים. עשו ולבן: ותוכל. להם: (ל) למה זה תשאל. אין לנו שם קבוע משתנין שמותינו הכל לפי מצות עבודת השליחות שאנו משתלחים

העמק דבר

ל"ב: (כז) כי עלה השחר. ואין עת להאבק עוד מיותר כמש"כ לעיל י"ז ה', אלא הפי' כמו שהיה לא יאמר, אבל אוה"ע קוראים רק בשם יעקב: כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל. דרך לשון המדבר להיות מוסיף והולך והיה לו לאמר כי שרית עם אנשים ועם אלהים, וכאן הוא להיפך (א). לפי הפשט י"ל כלפי שנקרא יעקב באחזו בעקב עשו, ונתבאר לעיל שהוא בשני אופנים, בעת שיעקב בגדולה אוחז את עשו בעקבו שלא ילך ויתפשט גם הוא במלכותו, ובשעה שיעקב בשפלות מבקש להאחז בעקב עשו, ולא תחת יד אחרים הפראים ביותר, ואמר לו המלאך כי אינך צריך לזה השם, כי בשעה שתהיה בגדולה אינך צריך לאחוז בעקב עשו שלא יתפשט גם הוא, שהרי שרית עם אלהים שהוא שר שלו ותוכל, ובשעה שתהיה בשפלות ובגלות, לא תהיה צריך ג"כ להאחז בעקב עשו כי שרית עם אנשים, היינו עם כל אנשים ומלכיות אפילו המה פראים בהליכתם, ותוכל לכולם: (ל) הגידה נא שמך. ידוע שמות המלאכים אינו אלא לפי כחם ופעולתם שלזה נוצרו ובאו לעולם, ואח"כ רצה לדעת מה כחו בפרטות, ויהי לתועלת כשתהא השעה נצרכת לזה הפרט: למה זה תשאל לשמי. מה תהא אתה נצרך אלי, הלא אתה מתפלל לפני ה' אשר הוא כח כל הכחות, וע' מש"כ שמות כ' כ'

הרחב דבר

(א) והיינו שדרשו חז"ל בחולין דצ"ב רמז לו שעתידים שני שרים לצאת ממנו ריש גלותא שבבבל ונשיא שבארץ ישראל, הקדימו חז"ל את ריש גלותא שעליו בא הרמז כי שרית עם אלהים, דלענין דין בבל עדיף מא"י אע"ג שהמה אלהים ומוסמכים, וכמ"ש התוס' חולין די"ח ב', ועם אנשים זה נשיא שבא"י שהיה גדול בתורה ממעלת ר"ג שבבבל, מש"ה כתיב תחלה אלהים ואח"כ עם אנשים: